

Binnen de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief (Kamerstuk 29 385, nr. 75) van de minister van Infrastructuur en Milieu met informatie over de uitvoering van de motie Verhoeven inzake het protocol voor omgang met kansrijke burgerinitiatieven op het gebied van infrastructuur (de motie met Kamerstuk 33 000 A, nr. 78).

De voorzitter van de commissie,
Paulus Jansen

De adjunct-griffier van de commissie,
Israel

Inhoudsopgave

Inleiding
Totstandkoming van de code
Gelijkwaardigheid
Ondersteuning kansrijke initiatieven
Doelstellingen project
Kansrijkheid initiatieven
Te onderzoeken alternatieven
Wijzigen kaders en gevolgen lange termijn
Transparantie van proces
Wettelijke borging
Toepassing en evaluatie van de code
Regionale initiatieven
Rol Tweede Kamer

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de informatie over de omgang met kansrijke burgerinitiatieven op het gebied van infrastructuur en zijn van mening dat het goed is dat duidelijkheid wordt verschaft over de mogelijkheden van maatschappelijke participatie. De leden van de VVD-fractie hebben nog wel een aantal vragen met betrekking tot deze informatie.

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de Code Maatschappelijke Participatie (hierna te noemen: de code) en hebben nog een aantal vragen waarop zij de minister verzoeken in te gaan.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de herziening van de code. De leden van de D66-fractie zijn van mening dat burgerinitiatieven een zeer waardevolle bijdrage kunnen leveren aan infrastructurele projecten. Niet alleen vanwege de verhoging van het draagvlak, maar ook omdat de ideeën die burgers naar voren brengen, ook daadwerkelijk kunnen leiden tot een beter resultaat. Hiervoor is het wel noodzakelijk dat deze initiatieven serieus worden meegenomen in het proces.

De leden van de D66-fractie danken de minister dat zij de uitwerking van de motie Verhoeven (Kamerstuk 33 000 A, nr. 78) voortvarend ter hand heeft genomen en hierbij veel initiatiefnemers en organisaties actief heeft betrokken. Zij staan positief tegenover de voorliggende code, maar zijn van mening dat een aantal belangrijke punten nog niet is verwerkt. Deze leden hopen op een open blik van de minister om ook deze punten nog te verwerken in de code.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de nieuwe code. Gezien de ervaringen met enkele grote projecten sinds het verschijnen van het advies van de commissie Elverding en de vorige versies van de code participatie vragen deze leden of dit nieuwe A4 met enkele algemene uitgangspunten maatschappelijke participatie wel voldoende kan borgen.

Totstandkoming van de code

De leden van de fractie van de PvdA verzoeken de minister nader in te gaan op de wijze waarop de ruim 100 maatschappelijke organisaties en ervaringsdeskundigen betrokken zijn bij de totstandkoming van de code.

Gelijkwaardigheid

De leden van de VVD-fractie constateren dat de commissie Schoof onlangs, in navolging van de commissie Elverding en de aanpak Sneller en Beter, heeft geconcludeerd dat besluiten voorbehouden zijn aan bestuurders, gecontroleerd door de volksvertegenwoordiging. Is de minister het met de leden van de VVD-fractie eens dat dit te allen tijde het uitgangspunt moet zijn bij infrastructuurprojecten?

De leden van de D66-fractie benadrukken dat het serieus nemen van burgerinitiatieven voornamelijk een kwestie van cultuur en mentaliteit is. Dit zijn zaken die lastig te vangen zijn in een protocol of code. Deze leden hopen dan ook dat de minister en staatssecretaris zich vanuit hun functie een ambassadeur zullen tonen voor een positieve insteek richting burgerinitiatieven. Kunnen zij dit toezeggen?

De leden van de D66-fractie constateren met instemming dat «maatschappelijke initiatieven met dezelfde zorg worden behandeld als overheidsinitiatieven». Dit is inderdaad de kern.

Zij hebben nog een aantal vragen over het waarborgen van deze gelijkwaardigheid. Juridisch gezien zijn burgerinitiatieven immers nog steeds afhankelijk van de overheid: zij maken geen onderdeel uit van het bevoegd gezag. Daarom zijn waarborgen voor een gelijkwaardige behandeling essentieel, zo menen de leden van de D66-fractie. Welke acties worden bij de verschillende projectorganisaties genomen om de code goed toe te kunnen passen? Kunnen burgerinitiatieven ook terecht bij het Centrum voor Publieksparticipatie voor begeleiding en advies?

De leden van de ChristenUnie-fractie wijzen op het plan Portway 2012, waarbij burgers een bedrag van maar liefst € 50.000 hebben geïnvesteerd in verbetering van hun plan na eerdere opmerkingen van het ministerie en vervolgens het compleet vernieuwde plan in de ogen van deze burgers toch niet de aandacht krijgt die het verdient. Genoemde leden vragen of de minister van mening is dat de behandeling van dit burgerinitiatief voldoet aan de nieuw voorgestelde code. Zo ja, wat is dan de toegevoegde waarde van deze nieuwe code? Zo nee, wat had de minister exact anders gedaan? Is de minister van mening dat er een echte dialoog is geweest over Portway 2012 met de initiatiefnemers in een iteratief proces?

Genoemde leden vragen daarbij om een reactie van de minister op de ervaring van de initiatiefnemer van Portway 2012, die bij een eerste gesprek in 2009 op het ministerie gelijk werd gevraagd hoeveel rijstroken hij precies op de verschillende locaties wilde. Doordat hij uit de losse pols wat moest noemen was het vervolgens makkelijk om het plan af te schieten op ofwel een te hoog prijskaartje bij te veel stroken of een te lage verkeerswaarde bij te weinig rijstroken. Deelt de minister de mening dat zoiets niet van burgers kan worden verwacht en dat zaken, zoals het aantal rijstroken en samenhangende aansluitingen, bepaald dient te worden in een professioneel verkeersonderzoek?

Een ander voorbeeld is de Kracht van Utrecht. Dit breed gedragen burgeralternatief werd vanwege de hoge investeringskosten terzijde geschoven. Deze hoge investeringskosten werden echter voor een belangrijk deel veroorzaakt doordat de spoorlijn Utrecht-Breda werd meegewogen in het oordeel van de minister. Genoemde leden constateren dat de kans door het ministerie niet is gegrepen om samen met de burgers tot een plan te komen dat wel binnen de budgettaire kaders paste, bijvoorbeeld een plan zonder deze spoorlijn maar met wel een groot deel van de andere elementen van het plan zoals investeringen in lightrail. Genoemde leden constateren dat de roep van burgers om een serieus alternatief mee te nemen, waarin veel meer werd geïnvesteerd in openbaar vervoer rond Utrecht, niet is overgenomen. Genoemde leden

vragen ook voor dit project om een reflectie achteraf van de minister. Heeft de hele planvorming rond de Ring Utrecht voldaan aan de nieuwe code zoals nu wordt voorgesteld? Zo ja, wat is dan de toegevoegde waarde van deze nieuwe code? Zo nee, wat had de minister exact anders gedaan?

Ondersteuning kansrijke initiatieven

De leden van de VVD-fractie hebben de vraag waar de kosten komen te liggen van het uitwerken en onderzoeken van een maatschappelijk alternatief. Dit vindt altijd plaats in coproductie met de initiatiefnemer, die zelf de verantwoordelijkheid houdt. Betekent dit dan ook dat de initiatiefnemer voor een deel de kosten voor het uitwerken en onderzoeken moet dragen? Indien deze kosten bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu liggen, hebben leden van de VVD-fractie de vraag waar het maximum aan het aantal maatschappelijke initiatieven ligt voor één infrastructuurproject.

De leden van de D66-fractie vinden het positief dat de overheid actief gaat meewerken aan de uitwerking van burgerinitiatieven. Het is goed dat ambtenaren niet alleen de initiatieven doorrekenen en beoordelen, maar ook suggesties doen over hoe eventuele omissies kunnen worden hersteld. Dit geldt ook andersom. Door een dergelijk proces van werkelijke coproductie en «leren van elkaar» komt naar mening van de leden van de D66-fractie de beste oplossing naar boven. Zij vragen nog wel wat de term «coproductie» precies inhoudt en waar de grens ligt tussen deze «coproductie» en de verantwoordelijkheid die de initiatiefnemer houdt, bijvoorbeeld met betrekking tot de financiering. Bij burgerinitiatieven is immers aan enthousiasme geen gebrek, maar men is vaak wel beperkt in middelen, zowel financieel als wat betreft tijd en kennis. De leden van de D66-fractie lezen dat kennis, informatie, netwerk of een financiële bijdrage beschikbaar kan worden gesteld, maar hoe en door wie wordt dit bepaald of dit inderdaad beschikbaar wordt gesteld? Wanneer de scope van een project wijzigt, kunnen dan ook burgerinitiatieven worden aangepast en heroverwogen?

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat het de specialisten van adviesbureaus en Rijkswaterstaat doorgaans ook niet lukt om in één keer een definitief ontwerp en plan te maken voor infrastructuur en dat plannen regelmatig worden aangepast. Zij hebben echter de indruk dat dit, ondanks het advies van de commissie Elverding en de eerdere versie van de code, van burgers wel nog steeds wordt verwacht dat een alternatief gelijk definitief is en dat er toch nog te vaak naar redenen wordt gezocht waarom een burgerinitiatief niet zou voldoen aan de voorwaarden in plaats van dat wordt gekeken naar de vraag hoe het initiatief wel kan gaan voldoen aan de voorwaarden. Genoemde leden ontvangen nog regelmatig berichten van serieuze burgeralternatieven die positief meedenken missen. Hoe wil de minister dit wel gaan bereiken? Genoemde leden delen de uitgangspunten van gelijke kansen voor maatschappelijke initiatieven, het ondersteunen van onderzoek en coproductie en het kansrijker maken van initiatieven. Maar wat betekent dit in de praktijk? Betekent dit bijvoorbeeld ook financiële ondersteuning, gezien de zeer specialistische kennis die nodig is voor technische onderzoeken en ontwerpen? Om maatschappelijke initiatieven echt een kans te geven pleiten genoemde leden ervoor om bij elk groot project in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport ten minste één serieus burgerinitiatief op deze manier te ondersteunen en vragen een reactie van de minister hierop. Genoemde leden constateren dat er regelmatig een roep klinkt om een burgeralternatief «serieus» te onderzoeken maar dat er vaak discussie is over de vraag wat een serieus onderzoek is. Deelt de minister de mening dat de

beste definitie van serieus onderzoek van burgeralternatieven is dat het alternatief er na de ontwikkeling door de overheid beter uitkomt dan dat het vooraf door de initiatiefnemers is ingebracht?

In de ogen van de leden van de ChristenUnie-fractie moeten burgers, voor het kansrijker maken van initiatieven, hun plan in een iteratief proces met ontwerpers en specialisten kunnen aanscherpen. Hoe ziet de minister dit proces voor zich, wat kunnen burgers op dit punt van de overheid verwachten, juist omdat zij niet kunnen rekenen op een groot apparaat zoals de minister dat wel tot haar beschikking heeft?

De genoemde leden constateren dat burgers voor het uitwerken van hun alternatieven vaak informatie van de overheid nodig hebben, maar dat die informatie in de praktijk vaak moeizaam en traag wordt verstrekt waardoor burgers onnodig veel kosten moeten maken. Genoemde leden vragen op welke wijze de minister van plan is dit te verbeteren. Zij wijzen bijvoorbeeld op de beschikbaarheid van verkeersmodellen. In het recente verleden kostte het burgers maanden om deze gegevens te krijgen en werden daarbij veel beperkende voorwaarden gesteld. Ook constateren genoemde leden dat burgers voor het goed doorrekenen van hun plannen moeten kunnen beschikken over kostencalculaties of op zijn minst kengetallen om een goede doorrekening te maken van hun alternatief, dat ook vergelijkbaar is met de varianten die door de overheid zijn uitgewerkt. Deelt de minister de mening dat voor echte coproductie deze gegevens transparant moeten worden?

Doelstellingen project

De leden van de D66-fractie lezen dat de kansrijkheid van een initiatief wordt getoetst aan de doelstellingen van het project. Het is voor de mogelijkheden en ruimte die burgerinitiatieven krijgen belangrijk hoe deze doelstellingen worden geformuleerd. Kan de minister aangeven hoe de doelstellingen tot stand komen? Deelt de minister de mening dat het goed zou zijn als burgers, in het kader van het «eerder» in «eerder, breder en beter», al bij het vaststellen van deze doelstellingen worden betrokken? Als voorbeeld noemen deze leden een keuze vanuit een strikt beeld gericht op verkeersprognoses of juist een keuze vanuit een bredere gebiedsagenda, waarbij ook ruimtelijke ordening, milieu en leefbaarheid worden meegenomen in de doelstellingen. Dit biedt veel meer ruimte aan initiatieven en kan tot waardevolle, creatieve, «out of the box»-oplossingen leiden. Dit zou een invulling kunnen zijn van het «breder» in «eerder, breder en beter».

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat burgerinitiatieven vaak meer beogen te bereiken dan een bereikbaarheidsknelpunt alleen; de maatschappelijke baten van een initiatief moeten dan ook breder in kaart worden gebracht en meewegen in de afweging om met een initiatief door te gaan. Genoemde leden missen in de code een afweging hoe hiermee wordt omgegaan. Zo nam in het alternatief Kracht van Utrecht het aantal voertuigverliesuren in het studiegebied Utrecht met een veelvoud af in vergelijking met het alternatief van Rijkswaterstaat. De baten en de milieufactoren scoorden hierdoor gunstiger. Echter, met dit burgeralternatief werd niet voldaan aan de norm die is gesteld in de Nota Mobiliteit. Genoemde leden constateren dat de afweging tussen de verschillende baten en de norm in de Nota Mobiliteit nauwelijks is gemaakt. Zij vragen daarom meer aandacht voor de beginfase van het planproces waar ook de commissie Elverding zich op richtte. Zo zegt de code niets over de rol van maatschappelijke organisaties en burgers bij het vaststellen van de doelen van een project. Deelt de minister de mening dat juist het gezamenlijk met de omgeving vaststellen van de probleemanalyse en oplossingsrichting, zoals geadviseerd door Elverding, kan leiden tot versnelde besluitvorming en vergroting van het draagvlak? Is de minister bereid dit beter te borgen

in de code? Deelt de minister de mening dat burgerparticipatie er ook toe moet kunnen leiden dat het startdocument na de eerste consultatieronde met burgers wordt aangepast?

Kansrijkheid initiatieven

De leden van de PvdA-fractie vragen op welke wijze er opbouwende kritiek wordt geleverd bij ingebrachte alternatieven die volgens het bevoegd gezag niet kansrijk zijn, zodat een afgewezen alternatief met aanpassingen alsnog kansrijk kan worden.

De leden van de D66-fractie stellen dat het bepalen van de kansrijkheid van een initiatief een cruciaal besluit is binnen de code. Uit de code wordt echter niet duidelijk wie de initiatieven op kansrijkheid toetst, hoe en waarop deze initiatieven worden getoetst en hoe transparant dit proces is. Hoe gaat de minister waarborgen dat deze besluitvorming eerlijk, transparant en onafhankelijk plaatsvindt? Kunnen burgers bezwaar maken tegen het besluit om het initiatief niet mee te nemen?

Kan de minister aangeven in hoeverre timing ook wordt meegenomen in de beslissing hoe kansrijk een initiatief is? Het is voor burgers niet altijd goed in te schatten wat de beste timing is, en omdat zij beperktere middelen hebben kunnen zij niet altijd even snel opleveren als de overheid. Wordt dit meegewogen?

De leden van de D66-fractie lezen dat de definitieve beoordeling van een initiatief plaatsvindt door de verantwoordelijke bestuurder. Zij zouden op dit punt graag een aanpassing van de code zien. Zij verwachten dat voor een eerlijk en bevredigend proces een onafhankelijke toetsing, bijvoorbeeld door de commissie voor de milieueffectrapportage, in deze fase cruciaal is. Dit is ook nodig om een goed proces ook tot ieders tevredenheid te kunnen afsluiten, zonder dat er een «rapportenstrijd» ontstaat. Volgens voorgenoemde leden zal een onafhankelijke toets het proces alleen maar versterken en versnellen. Wil de minister een onafhankelijke toetsing opnemen in de code?

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat initiatieven volgens de code moeten passen binnen de fase van het planproces. Genoemde leden wijzen op het risico dat een te grofmazig filterproces kan leiden tot het vroegtijdig afvallen van initiatieven die achteraf gezien wel kansrijk hadden kunnen zijn.

Ook vragen deze leden wat er gebeurt als het initiatief pas later in het proces wordt ingebracht, zoals vaak in de praktijk gebeurt. Het kost immers tijd om een alternatief te laten rijpen. Genoemde leden hebben vernomen dat in de conceptcode daarover nog vermeld stond dat slechte timing geen reden tot afwijzing is. Genoemde leden vragen waarom deze bepaling is geschrapt in de definitieve code en vragen deze alsnog op te nemen. Betekent de nu voorgestelde code dat een ongelukkige timing van het inbrengen van een burgerinitiatief, ongeacht de inhoudelijke kwaliteit van het initiatief, reden kan zijn om dit initiatief af te wijzen?

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat de minister zelf toetst of een initiatief kansrijk is of niet. Genoemde leden constateren dat hierdoor, met het aanwijzen van een aantal zwakke plekken, initiatieven vroegtijdig kunnen worden afgewezen. Wat is met de voorliggende code nu het wezenlijke verschil met het huidige proces als het gaat om het toetsen op kansrijkheid? Wat gebeurt er als de initiatiefnemer en minister van mening verschillen over de kansrijkheid? Wat is dan de volgende stap? Volgens genoemde leden moet in een dergelijke situatie een rapportenoorlog worden voorkomen.

De uitkomst van het onderzoek naar de vraag of een initiatief kansrijk is wordt met de initiatiefnemer besproken. Genoemde leden vragen of het tijdstip van dit gesprek niet moet worden geborgd. Genoemde leden

vinden het van belang dat dit gesprek niet plaatsvindt op het moment dat het besluit al genomen is, zodat initiatiefnemers voldoende mogelijkheid hebben om beargumenteerd aan te geven waarom een initiatief in hun ogen wel waardevol is.

Te onderzoeken alternatieven

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen hoe de code waarborgt dat er een voldoende breed spectrum van alternatieven wordt onderzocht en of de minister de mening deelt dat wanneer een grote groep burgers vraagt om een specifiek alternatief uit te werken dat dit alternatief extra aandacht moet krijgen.

Genoemde leden vragen een reactie op het voorstel van diverse burgergroepen om ingenieursbureaus en ambtenaren bij de uitwerking van alternatieven meer uit te dagen, bijvoorbeeld door in de verkenningsfase het definiëren van oplossingsrichtingen meer centraal te stellen in plaats van het vaststellen van een voorkeursalternatief. En door vervolgens in de planstudiefase meerdere alternatieven uit te laten werken door concurrerende teams. Hierbij zouden fase 1 en 2 van de milieueffectrapportage (MER) dan samengevoegd kunnen worden zodat er een doorgaand ontwerp en beoordelingsproces ontstaat. Deelt de minister de mening dat de kans groot is dat gedurende het proces toch al een bepaalde voorkeur insluipst waardoor alternatieven minder kans krijgen, indien wordt gewerkt met een project onder leiding van een projectleider?

Ook vragen deze leden een reactie van de minister op het voorstel om ingenieursbureaus en ambtenaren meer ruimte te geven om ook buiten de gestelde kaders te denken en andere creatieve oplossingen op tafel te leggen. Deelt de minister de mening dat hiervoor op dit moment geen prikkels aanwezig zijn?

Wijziging kaders en gevolgen lange termijn

De leden van de fractie van de PvdA vernemen graag van de minister of bij aanpassing van de kaders van een project in een latere fase van het proces de mogelijkheid bestaat om eerder ingediende initiatieven en alternatieven opnieuw te toetsen aan de herziene kaders. Kunnen afgevalen alternatieven (die na aanpassing van de kaders toch wel aan de kaders voldoen) opnieuw worden getoetst aan deze herziene kaders?

De leden van de ChristenUnie-fractie stellen dat de kaders voor projecten kunnen veranderen tijdens de onderzoek- en ontwerpfase, zoals veranderingen van de budgetten. Eerder ingebrachte initiatieven die budgettair niet kansrijk waren, kunnen dan opeens kansrijk zijn. Genoemde leden vragen hoe daarmee in de code wordt omgegaan. Zal aanpassing van de kaders gedurende het proces reden zijn tot een actualisering van de toetsing van eerder ingediende initiatieven?

Genoemde leden pleiten voor een aanpak die rekening houdt met meerdere scenario's. Niet alleen scenario's qua economische groei en/of vervoersgroei, maar ook scenario's die rekening houden met wijzigingen in de budgettaire kaders.

Ook vragen de leden van de ChristenUnie-fractie meer aandacht voor de lange termijn, juist nu de budgetten beperkt zijn. Burgerinitiatieven kenmerken zich vaak tot een totaalaanpak waarin ook elementen zitten die wellicht buiten de kaders van de budgetten of doelen van het project vallen maar die wel waardevol zijn om mee te wegen voor de lange termijn. Zo kan de keuze voor alternatief A van de minister bepalend zijn of elementen uit burgeralternatief B op een later moment nog realiseerbaar zijn.

Transparantie van proces

De leden van de D66-fractie menen dat het belangrijk is dat het proces rond inspraak en burgerinitiatieven transparant moet zijn, zeker de besluitvorming daarover. Zij zijn dan ook positief over het opstellen van een openbaar participatieplan, het startgesprek met initiatiefnemers en de openbare verantwoording over de omgang met deze initiatieven. Voorgenoemde leden merken wel op dat dit staat of valt bij de uitwerking hiervan. Het participatieplan moet meer zijn dan een opsomming van deadlines en informatieavonden; de verantwoording meer dan een regeltje «afgewezen, want alternatief lost verkeersproblematiek niet op». Een afweging op basis van een maatschappelijke kosten-batenanalyse zou bijvoorbeeld meer helderheid verschaffen. Het startgesprek moet een open uitwisseling zijn, waarbij de mogelijkheden centraal staan in plaats van onmogelijkheden. Hoe gaat de minister dit waarborgen en monitoren?

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat vaak al in een vroeg stadium een budget wordt vastgesteld, maar dat voor participanten niet duidelijk is waar dit budget op gebaseerd is. Participanten geven aan de indruk te hebben dat dit budget vaak al gebaseerd is op een voorkeursvariant die achter de schermen al in potlood op papier staat, wat op gespannen voet staat met de doelen van maatschappelijke participatie die juist een open proces beogen.

Wettelijke borging

De leden van de fractie van de PvdA zijn benieuwd of de code een wettelijke status krijgt. Kan de minister nader ingaan op de wijze en termijn waarop de herziene code zal worden geïmplementeerd? Kan de minister tevens een toelichting geven op de relatie tussen de code en de in voorbereiding zijnde Omgevingswet?

De leden van de D66-fractie hebben nog enige vragen over de status van de code. Moet de code worden toegepast? Is de minister bereid de code te verankeren in de Omgevingswet?

De leden van de ChristenUnie-fractie missen in de code de relatie met wetgeving, zoals de nieuwe Omgevingswet. Is de minister voornemens de code ook wettelijk te borgen? Genoemde leden wijzen er op dat bij projectbesluiten het voorkeursbesluit niet meer appellabel is. Hoe kunnen burgers in verweer komen als zij vinden dat hun alternatief onterecht is afgevallen?

Toepassing en evaluatie van de code

De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd of de code ook zal gelden voor alle projecten die deel uitmaken van het Meerjarenprogramma Ruimte, Infrastructuur en Transport, waarvoor decentrale overheden als bevoegd gezag optreden.

De leden van de fractie van de PvdA vragen tevens of er zal worden gecontroleerd of de code daadwerkelijk wordt toegepast en wat de consequenties zijn als de code niet (correct) wordt toegepast. De leden van de PvdA-fractie zijn voorstander van een periodieke evaluatie van de code en vernemen graag van de minister of er een evaluatiemoment is voorzien.

De leden van de D66-fractie vragen in hoeverre wordt gemonitord en geëvalueerd of en hoe de code wordt toegepast en of er consequenties worden verbonden aan het niet juist of onvoldoende toepassen van de

code bij projecten. Gaat de minister de toepassing van de code evalueren? Wordt de code ook toegepast op al lopende projecten?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen wanneer deze code dient te worden toegepast. Wie gaat na of de code is toegepast in een besluitvormingsproces? Wat zijn de consequenties als de code onvoldoende is toegepast? Is de minister bereid om, nadat de code een bepaalde periode is toegepast, een (onafhankelijke) evaluatie uit te laten voeren? Tevens vragen deze leden of de minister bereid is om, gezien de meerwaarde van participatie voor besluitvorming, de code van toepassing te verklaren bij alle besluiten waar de plicht van een planmilieueffectrapportage voor geldt.

Regionale initiatieven

De leden van de D66-fractie constateren dat er ook op lokaal en regionaal niveau vele burgerinitiatieven zijn. In hoeverre kan de code ook als voorbeeld dienen voor burgerinitiatieven op lokaal en regionaal niveau?

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen waarom de code zich alleen richt op landelijke projecten. Zij geven in overweging de code ook toe te passen bij ruimtelijke projecten op provinciaal en lokaal niveau. Dit zou kunnen worden bereikt door de genoemde wettelijke borging.

Rol Tweede Kamer

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat in de code expliciet naar de Tweede Kamer wordt verwezen aan het eind van het proces. Zij menen dat het van belang is de Kamer juist ook mee te nemen in het begin van het proces. Zo kunnen niet alleen burgers maar ook Kamerleden aangeven welke zaken zij van belang vinden ten aanzien van te onderzoeken alternatieven en te behalen doelen.